

Fatale stress bij cavia's?

Ervaringen kunnen elkaar tegen spreken!

J. Hendriks, M. Faassen en A. Peters

CENTRAAL DIERENLABORATORIUM, KATHOLIEKE UNIVERSITEIT NIJMEGEN, POSTBUS 9101, 6500 HB TE NIJMEGEN

Met verbazing, bijna ongeloof, hebben wij kennis genomen van het artikel van collega Van Vulpen over de ervaringen die hij in Leiden heeft opgedaan met het overplaatsen van cavia's in een nieuw huisvestingssysteem. Het verhaal dat is terug te vinden in *Biotechniek 4* van jaargang 37 (1998), laat zien dat cavia's kunnen sterven aan de stress, die verandering van hun leefmilieu met zich mee kan brengen.

Gelukkig kunnen wij in Nijmegen vertellen dat een dergelijke fatale stress zeker niet altijd op hoeft te treden. Onze ervaring is een andere, wij zouden bijna zeggen tegenovergesteld.

Zoals gezegd dient dit verhaal gezien te worden als een reactie op bovengenoemd artikel. Doordat we onze ervaring retrospectief op hebben geschreven zijn niet altijd alle details zoals aantallen dieren en percentages weergegeven.

In de eerste maanden van 1997 hebben wij in Nijmegen, zoals algemeen bekend, een volledig nieuw dierenlaboratorium bevolkt. Aangezien onze caviakooien, net als in Leiden, niet meer aan de huidige eisen van de VHI voldeden, moesten de dieren op een andere wijze gehuisvest gaan worden. Aangezien het CDL van de nieuwe faciliteit de losse inrichting zelf moest bekostigen was het financieel niet haalbaar alle caviakooien 1:1 te vervangen.

Doordat de diervverzorgers van de betrokken afdeling het voornemen hadden om zoveel mogelijk dieren (m.n. konijnen) in groepen op vaste bodem met

bedding te gaan huisvesten, werd besloten dit ook te proberen met de cavia's. Alle onderzoekers van wie er cavia's in experiment zaten werden benaderd met de vraag of groepshuisvesting voor hen acceptabel was. Aangezien een groot deel van de dieren fungeert als bloeddonor voor microbiologische diagnostiek, werd alleen een goede identificatiemethode als voorwaarde gesteld.

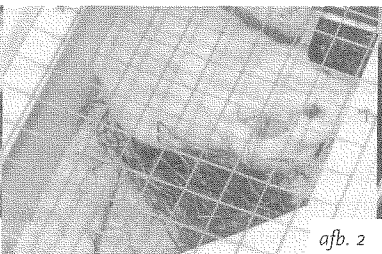
Voor de dieren die op verzoek van de onderzoeker wel weer individueel gehuisvest diende te worden, werd een enkele stelling met caviakooien aangeschaft (afbeelding 1).

Zoals vermeld, betrof het o.a. een grote groep dieren die elke zes tot acht weken een hartpunctie ondergaan voor bloed. Het ging hierbij om cavia's van twee jaar en ouder. Als identificatiemethode wordt geëxperimenteerd met nummering door middel van tatoeage op de achterpoot. Om de dieren echter snel en gemakkelijk van elkaar te onderscheiden, wordt er tevens met tatoeëerinkt een markering op de vacht van de rug aangebracht, die regelmatig wordt bijgewerkt (in verband met slijtage).

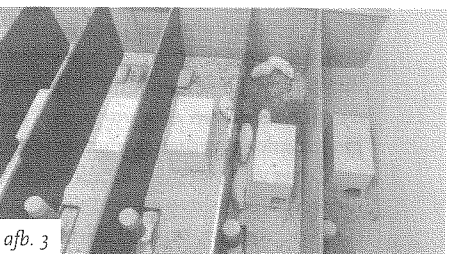
In de oude situatie kregen de dieren hun drinkwater met behulp van flessen, die 's nachts van de kooien werden afgehaald. Dat laatste werd gedaan om leeglopen van de fles te voorkomen, aangezien cavia's geneigd zijn om met een drinknippel te spelen en dus veel water knoeien. In de nieuwe stelling wordt gewerkt met een automatisch drinkwatersysteem. Onder de drinknippel is daarbij een gootje geplaatst. De eerste twee dagen is ook nog een fles op de kooi geplaatst geweest, maar de overgang is voorspoedig verlopen. In de groepshuisvesting wordt nog steeds ge-

afb. 1

afb. 2

afb. 3

werkt met flessen, alhoewel de term 'vaatjes' de lading beter dekt. Door het plaatsen van een lekbak onder de nippel hoeft het vat niet te worden verwijderd.

Wij zijn deze dieren, die dus jaren individueel gehuisvest waren (zie afbeelding 2), bij elkaar gaan plaatsen in groepen van maximaal vijf dieren. Het gaat daarbij om kleine dierverblijven die met schotten van watervast multiplex zijn afgezet. Naast de bedding op de vloer werd aan de dieren hooi verstrekt.

Het verstrekken van hooi aan cavia's was ook in de oude situatie al een essentieel onderdeel gebleken in de verwerking van de stress ten gevolge van de hartpunctie! Het sterftepercentage ten gevolge van verbloeding in de borstholte na hartpunctie was daarmee jaren geleden al aanzienlijk terug gebracht. Tevens werd bij elke groep een oude bak, voorzien van een aantal openingen, op zijn kop geplaatst als munner. Ten aanzien van de aanbevelingen zoals die door E. van Vulpen zijn gedaan, is in ons geval alleen het tijdstip van handelen bewust gekozen: aan het begin van de werkdag en in de eerste helft van de week, zodat goede controle mogelijk was.

In tegenstelling tot de ervaringen in Leiden, is onze overplaatsing van de cavia's, niet alleen naar een nieuwe behuizing, maar ook naar een volledig nieuw gebouw, zonder (fatale) problemen verlopen.

In de groepen, met name bij de oudere mannen, is in de eerste dagen wel wat gevochten. De situatie stabiliseerde echter snel en had zeker geen extreem lijden van individuele dieren tot gevolg.

In de eerste weken na de verhuizing zijn twee oudere dieren na een hartpunctie gestorven door verbloeding in de borstholte. Het is niet mogelijk hier een direct verband met stress door de verhuizing te leggen. In de eerste plaats omdat het wel vaker voorkomt, zeker op latere leeftijd, dat de cavia's sterven in de eerste 12 uur na de hartpunctie. Maar ook worden in de nieuwe situatie de hartpuncties door andere personen uitgevoerd dan voorheen, waardoor ervaring een rol zou kunnen hebben gespeeld. Het sterftepercentage is over een langere periode echter niet duidelijk gestegen.

Inmiddels is het goed om te vertellen dat de dieren, zo'n anderhalf jaar later, volledig aan hun nieuwe situatie gewend zijn. In het begin schoten alle cavia's onder de munner, op het moment dat de deur van het dierverblijf werd geopend. **Tegenwoordig ondergaan de meeste dieren elke vorm van aandacht en verzorging zonder overdreven vluchtgedrag.**

Zeker zo belangrijk is ook het feit dat de betrokken diervverzorgers heel enthousiast zijn over de huisvesting in groepen, en niet alleen omdat de verzorging

minder werk met zich mee brengt. Het oogt heel plezierig (zie afbeelding 3) en dat blijkt veel waard. Dit laatste geldt overigens zowel voor konijnen als voor de hier besproken cavia's.

Concluderend willen wij stellen dat de stress, die ondergaan wordt door cavia's na overplaatsing naar een nieuwe leefomgeving, niet fataal hoeft te zijn. Want dat zou het aankopen van cavia's tot een lastige onderneming maken. Het verstrekken van hooi zien wij als een belangrijke aanbeveling. Alternatieven (om microbiologische redenen) hebben wij hiervoor nog niet kunnen vinden. Het plaatsen van een munner is ons inziens slechts noodzakelijk in open, lichte ruimten.

Het bij elkaar plaatsen van dieren, die niet aan elkaar gewend zijn, blijkt goed mogelijk in onze situatie. De aanwezigheid van vluchtmogelijkheden voor recessieve dieren zou daarbij van belang kunnen zijn, maar ook bij het plaatsen van koppels in de aangekochte stelling, kennen wij geen problemen.

Wij onderschrijven echter het feit dat de cavia een zeer stressgevoelig dier is. Het dier dient met rust en beleid behandeld te worden, want het er wild achteraan vangen kan al tot sterfte leiden.

Tenslotte willen wij Edwin van Vulpen bedanken voor de indirecte uitdaging om ook onze ervaringen op te schrijven. Wij sluiten ons dan ook aan bij de laatste zin van zijn oorspronkelijke stuk, in de hoop collega's en cavia's in het land hiermee van dienst te zijn.

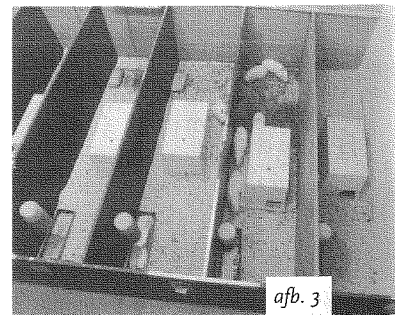
Literatuur

- Vulpen E. van: *Fatale stress bij cavia's; een praktijkervaring*, Biotechniek 1998; 37 (4): 28-29.
Eerden H. v.d., Meerbach C.J.M., Thuring J.W.G.M.: *Een munner..., meer dan een speeltje!*, Biotechniek 1996; 35 (3): 49-52.
Otterlo C.J. van: *Het gedrag van fokkonijnen in groepshuisvesting*, Biotechniek 1997; 36 (2):30-31.
Hurkmans F.: *Meer verdienen met meer welzijn*, Boerderij 1998; 83 (48): 40.

Afbeelding 1: Huidige caviastelling voor individuele huisvesting, met een automatisch drinkwatersysteem.

Afbeelding 2: Het oude type caviakooien, alle dieren werden individueel gehuisvest.

Afbeelding 3: Groepshuisvesting van cavia's met behulp van 60 cm hoge betonplex schotten. De hier gefotografeerde opstelling is twee meter diep en ca. 60 cm breed.

afb. 3